від 12.01.2021№33. URL: https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya (дата звернення: 11.09.2021).
2. Грама Н.Г. Сенсорний розвиток дітей раннього віку: теорія і практика: [Монографія]. Одеса, 2018. 239 с.
3. Катаева А.А. Дидактические игры и упражнения по сенсорному воспитанию: Пособие для учителя. М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. 224 с.
4. Кошель В.М. Сенсорне виховання дітей раннього віку: навч.-метод. посіб. для вихователів дітей дошкільного віку, студентів спеціальності «Дошкільна освіта» та батьків. Чернігів: ФОП Баликіна О.В., 2019. 160 с.
5. Усова А. В. Педагогика и психология сенсорного развития и воспитания дошкольника. *Теория и практика сенсорного воспитания в детском саду*. 2005. С.121-135.

УДК373.2/3.016:502/504

Волощук К. І.
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Науковий керівник – **к.п.н., доц. Карапузова І.В.**

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ У ФОРМУВАННІ ПРИРОДНИЧИХ ЗНАНЬ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті висвітлена важливість наступності при формуванні природничих уявлень дошкільників для подальшого становлення особистості. Автор наголошує, що використання гурткової роботи у процесі ознайомлення дітей з природою є досить ефективним. Так, вихователь має можливість реалізувати ті завдання, котрі не встигає реалізувати на заняттях.

***Ключові слова**: наступність, дошкільники, молодші школярі, формування природничих уявлень, гурткова робота.*

Актуальність теми. Пріоритетного значення в освітньому процесі сучасного ЗДО набувають питання удосконалення системи підготовки дітей старшого дошкільного віку до систематичного навчання у школі. У відповідності з чинним законодавством та нормативно-правовими документами саме наступність є однією з обов'язкових умов здійснення неперервності здобуття освіти, яка певною мірою має забезпечити єдність, взаємозв'язок та узгодженість мети, змісту, методів, форм навчання й виховання з урахуванням вікових особливостей дітей на суміжних ланках освіти.

Сучасний стан проблеми наступності характеризується різнобічністю охоплення багатьох питань та неоднозначністю їх трактування і має комплексний характер. Це пояснюється тим, що

дана проблема знаходиться на перетині актуальних напрямів педагогіки, психології, філософії, соціології і фізіології. Наступність потрібно розглядати як один із основоположних принципів неперервної освіти, завданням якої є забезпечення цілісного розвитку особистості на перших двох ланках системи неперервної освіти.

Варто зазначити, що серед ключових компетентностей щодо формування цілісного сприйняття природи у дітей молодшого шкільного віку чільне місце відводиться компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що «передбачає формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження; та екологічній компетентності, яка передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства» [4]

Для того щоб перехід до навчання у школі був м'яким та поступовим, а також щоб підготувати дитину до навчальної діяльності вихователі використовують різноманітні методи, форми та засоби роботи з дошкільниками. Широко застосовується зараз такий вид підготовки до школи як гурткова робота. Втім, даний вид роботи оминає формування природничих уявлень дошкільників у процесі підготовки до шкільного навчання.

Проблемі забезпечення наступності між дошкільною і початковою освітою, організації навчання шестилітніх першокласників присвячені праці таких педагогів як Л. Артемова, Г. Ананьєв, Ш. Амонашвілі, Н. Бібік, А. Богуш, О. Вашуленко, О. Калмикової, Г. Люблінської, С Миколаєвої, В. Онищук, О. Савченко, Л. Парамонової, Т. Поніманської, О. Проскури, К. Ушинського, В. Сухомлинського, С. Русової та інших.

Так, Л. А. Парамонова, А. Г. Арушанова зазначають, що під наступністю варто розуміти «внутрішньо органічний зв'язок загального фізичного та духовного розвитку на межі дошкільного та шкільного дитинства, внутрішню підготовку до переходу від одного ступеня розвитку до іншого» [3].

Науковець А. М. Богуш розглядає наступність у двох напрямках: «забезпечення розвитку дитини та забезпечення організації її діяльності в двох ланках освіти. Перший напрямок складає ґрунтовна обізнаність педагогів з якісними психологічними новоутвореннями у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку; державними

вимогами щодо рівня розвиненості та навченості за Базовим компонентом дошкільної освіти і Державним стандартом початкової освіти. Одним із аспектів другого напрямку є робота з батьками, що має бути спрямована на роз'яснення необхідності засвоєння дитиною вимог Базового компонента дошкільної освіти та визначення сутності підготовки дитини до школи, яку батьки розуміють як навчання читати, писати, рахувати» [2]

Мета нашої статті полягає полягає у висвітленні впливу проведеної гурткової роботи на забезпечення наступності у формуванні природничих знань дітей дошкільного віку та молодших школярів.

Виклад основного матеріалу. Дотримання принципу наступності значно полегшує адаптацію дитини до виконання нової ролі – школяра. Ще видатний педагог В. О. Сухомлинський вказував, що «школа не повинна вносити різкий перелом у життя дітей. Нехай, ставши учнем, дитина продовжує робити сьогодні те, що вона робила вчора. Нехай нове з'являється в її житті поступово і не приголомшує зливою вражень» [5].

Дошкільна освіта забезпечує основу для подальшого становлення особистості дитини, тому ця основа має бути якісною, ґрунтовною, та адаптованою до подальших етапів на шляху становлення дошкільника. Дотримання наступності, у роботі дошкільної і початкової ланок системи освіти, передбачає, в умовах навчання у початковій школі, врахування того рівня розвитку, з яким дитина прийшла до школи, опора на нього. У цьому процесі слід закріпити і розвинути всі позитивні надбання дошкільного дитинства: пізнавальну активність, рухливість, відкритість, контактність, схильність до наслідування і водночас до фантазії, словотворення та ін.

Наступність забезпечується у закладах дошкільної освіти. Крім цього, діти мають змогу відвідувати гуртки спрямовані на розвиток естетичного смаку, хореографічних здібностей, навчаються мовленню та розвивають математичні вміння.

Зараз безліч можливостей, щоб забезпечити активний та прискорений розвиток дітей, але все менше уваги приділяється розвитку в природі та разом з нею. Ми оточені гаджетами, багатоповерхівками та електронікою і не намагаємося в таких умовах пояснити дітям усю важливість природи для життя. Так, як вік 5-7 років дуже важливий для становлення особистості, педагоги повинні подбати щоб освітня діяльність здійснювалася гармонійно.

І. П. Блаженко та Н. А Мисліцька пропонують наступні методичні підходи до формування природничої компетентності дитини дошкільного віку: проведення занять природознавчого змісту

як основної форма організації дітей в процесі ознайомлення з природою; природознавчі ігри в системі технологій формування природничої компетентності дітей; дидактичні ігри природознавчого змісту для дітей в онлайн середовищі Learning Apps; використання предметно-розвивального середовища для формування природничої компетентності дошкільників [1].

Ми ж хочемо додати до цього переліку ще один підхід – проведення природознавчих гуртків. Гурткова робота є важливою формою організації дитячої життєдіяльності, становить невід'ємну частину освітнього процесу, а також надає широкі можливості для розв'язання освітніх завдань. Ефективність гурткової роботи значною мірою зумовлюється належним програмно-методичним забезпеченням. Робота гуртків будується за авторськими перспективними планами, складеними їх керівниками на основі власних доробок та освітніх інновацій, що дає можливість коригувати освітню роботу.

Згідно з Положенням про гурткову роботу в дошкільному закладі профільне спрямування гуртків може бути різним. Через гурток природи реалізуються не лише природничі завдання, але водночас і більш загальні: розвиток мовлення, спостережливості; збагачення практичних вмінь.

Метою роботи природознавчого гуртка є навчання дітей уважно й зацікавлено спостерігати за природним оточенням – дивитись і бачити, слухати і чути, пропускати отримані враження через своє серце, розширювати уявлення дітей про об'єкти живої та неживої природи, про предметний світ, про себе, встановлювати взаємозв'язки, формувати основи екологічної свідомості.

Гурткова робота має свої переваги, при формуванні природничих знань дітей. Так як, гурток – це додаткова організаційна форма освітнього процесу, він не заважає звичному освітньому процесу та не порушує розклад занять ЗДО. Вихователь має можливість самостійно скласти програму гуртка та у середині навчального року провести коригування роботи і, за необхідності, внести зміни. А також, керівник гуртка, може, у поставлених завданнях і змісті перевищувати рівень стандарту в межах обізнаності дітей-гуртківців. Останнє є найбільшою перевагою у створенні гуртка.

Тобто, гурткова робота дає можливість регулювати освітній процес та процес набуття дітьми знань, умінь та навичок і спрямовувати його у необхідному напрямку. Така діяльність сприяє наступності у формуванні природничих знань.

Під час організації гуртка вихователь може вільно обирати методи та форми роботи і більш активно використовувати

інтерактивні методи, або ж давати індивідуальні завдання дітям. На гуртку діти мають більше можливостей для дослідної діяльності. Водночас така форма організації освітнього процесу сприяє зацікавленню та активізації дітей.

Завдяки гурткам прослідковується збереження провідних напрямів розвитку дітей, що сприятиме поступовому переходу від гри до процесу навчання як до нового виду діяльності під час першого адаптаційно-ігрового періоду початкової освіти [60].

Нами було проведено експериментальне дослідження у якому взяло участь 38 дітей дошкільного віку (18 в контрольній групі та 20 – в експериментальній групі). У ході дослідження ми проаналізували рівні сформованості природничих уявлень за емоційно-ціннісним, когнітивним та діяльнісним критеріями і визначили їх рівні у дітей (високий, середній та достатній рівень).

Для проведення експерименту ми дібрали ряд ігор, вправ, завдань, мультфільмів, комп'ютерних ігор, екскурсій та дослідів, які систематично проводилися з дітьми експериментальної групи на гуртку «Друзі природи». Також, були залучені батьки для проведення тематичних днів: «Мій домашній улюбленець», «Сортуємо сміття», «Моя улюблена квіточка», «Чиста планета».

За результатами експериментальної діяльності показники рівня знань дітей експериментальної групи на високому рівні зріс на 8,4%, середній рівень зріс на 3,3%, а достатній рівень знизився на 11,7%.

Тобто, дані експериментального дослідження свідчать про позитивну динаміку у процесі формування природничих знань дошкільників, завдяки проведенню гуртка з природознавства, а також взаємодії вихователя старшої групи та вчителя початкової школи

Висновки. Отже, враховуючи важливість дошкільного дитинства у процесі становлення особистості та його безпосередній вплив на освітню діяльність у школі, заклади освіти повинні дбати про наступність у формуванні природничих уявлень. Одним із ефективних способів для реалізації даної мети є проведення гурткової роботи з ознайомлення з природознавством. Такі заняття забезпечать не лише реалізацію освітніх завдань, але і сприятимуть активізації зацікавленості дітей та розвитку їхньої емоційної сфери.

Перспективи подальших досліджень. Ми вважаємо, що варто продовжувати досліджувати ефективність впровадження гуртків природознавства та їх вплив на формування природничих уявлень дошкільників та молодших школярів.

Список використаних джерел

1. Блаженко І. П., Мисліцька Н. А Методичні підходи до формування природничої компетентності дітей дошкільного віку. Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень. 2019. Випуск №11(14). С. 222-224.
2. Богуш А. М., Кичук Н. В. До постановки проблеми спадкоємності формування в дітей 6–7 років загальнонавчальних умінь. Матеріали Четвертих Костюківських читань (25 вересня 1996 р.): у 3-х т. Київ: Видавництво ДОК, 1996. Т.1. С. 83–87.
3. Гупалюк І., Голюк О. А. Актуальні проблеми наступності дошкільної і початкової освіти. URL: https://conference.pu.if.ua/forum/files/30112017/6/gyp.pdf (дата звернення: 20.11.2020).
4. Державний стандарт початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 / Кабінет Міністрів України. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti (дата звернення: 23.03.2020).
5. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Вибр. твори: В 5-ти томах. К.: Радянська школа, 1977. Т.3. С. 5 – 279.

УДК 372.3

Гришко О. І.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Клевака Л. П.

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ЗДІЙСНЕННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ

У статті аналізується проблема формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку в історичному аспекті, уточняється поняття логіко-математична компетентність, пропонуються шляхи розв'язання проблеми здійснення логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку у сучасних закладах дошкільної освіти.

Ключові слова: *діти дошкільного віку, логіко-математичний розвиток, заклади дошкільної освіти.*

В останні роки місце і роль математики докорінно змінилися: вона охопила всі ланки нашого життя, проникла у найрізноманітніші галузі знань. Положення математики в сучасному світі далеко не те, яким воно було раніше. Зараз не можливо уявити життя сучасної людини без знання елементарних основ математики. Тому і постає проблема ефективного і результативного навчання дітей математиці вже у закладі дошкільної освіти.

Математика не лише, необхідна галузь знань в житті людини, вона є і потужним механізмом становлення дитини як особистості.